

FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

Posudek na bakalářskou práci

Václava Kouteckého

Vliv tlaku heteronormativní společnosti na proces socializace LGBTQ mládeže
(Posudek vedoucí práce)*

Práce Václava Kouteckého sleduje, jakým způsobem se v subjektivním prožívání dospívajících lidí odráží normativní očekávání ohledně genderové a sexuální identity, a jakým způsobem případné konflikty mezi sebeprožíváním a očekáváním nejbližšího okolí, i širší společnosti, vstupují do procesu socializace. Václav Koutecký se v tomto smyslu bez pochyb věnuje společensky relevantnímu tématu, které si zaslouží, zvláště v českých sociálních vědách, více pozornosti. To, že je to téma, o kterém neexistuje ani širší společenská debata vypovídají i v práci samé reakce komunikačních partnerů a partnerek na žádost o rozhovor a jejich ochota k zapojení do výzkumu. (s. 36) Práce zároveň velmi jasně ilustruje rozpor mezi představou o rozvolněnosti norm, či tolerance společnosti vůči jinakosti (podobné přesvědčení koneckonců vyjadřují i sami*y komunikační partneři/rky) na straně jedné a mírou „prožívaného sebezapření“ (s. 49) a nutnosti kontinuálně vyjednávat s okolím na straně druhé. Jak autor sám říká, „LGBTQ+ jedinci [se] snaží o rovnováhu mezi těmito dvěma světy, protože chtějí být obou [...] součástí,“ (s. 50) ale většinu práce musí odvést právě oni.

Práce je postavená na polo-strukturovaných rozhovorech. Vzhledem k tomu, že v centru práce stojí zkušenost dospívání, a jelikož nebylo vhodné v rámci bakalářské práce vést rozhovory přímo s nezletilými, volili jsme retrospektivní rozhovory s lidmi, kteří již dospěli jsou. Autorovi se podařilo získat 6 rozhovorů s lidmi, jejichž sebeidentifikace zahrnují různé identity. Během obhajoby by bylo vhodné uvážit, jakou roli ve výpovědích mohl hrát fakt, že se jednalo o retrospektivní zachycení zkušenosti. Práci dále doplňuje rozhovor s psychoterapeutem, který se dospívání lidí s nenormativními identitami věnuje v rámci poradny „S barvou ven“.

Konceptuální ukotvení a metodologické zázemí si Václav Koutecký buduje v sociálním konstruktivismu a teoriích performativity, které identitu a její složky nahlízejí jako na složitý, kontinuální a historicky proměnlivý proces. Koncept „normality“ autor sleduje skrze historické proměny až k ustavení hegemonní duality „hetero-homo“. Podobně i „gender“ pojímá jako normativní kon-

FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

cept odvislý od historického a sociálně-kulturního kontextu. Autor také zapracovává zdroje reprezentující psychologické a pedagogické teorie, a dobře zvládá svěst dohromady i zdroje, které vycházejí z jiného paradigmatu.

Analytická část je velmi dobře členěná a sleduje určitou dynamiku. V první kapitole autor představuje sebezprožívání a formování vlastní identity jako komplexní a hlavně v čase probíhající a na kontextu odvislý proces. Prožívání a artikulace identit se mění, a tudíž se proměňují i strategie, které komunikační partneři a partnerky volí. V druhé kapitole autor vztahuje vybrané momenty vyjednávání identity k sociálním teoriím, které se věnují popisu vlivu heteronormativity a tzv. vnějších stresových faktorů na socializační proces. Autor zde představuje škálu strategií, které si mladí lidé volí, a skrze které se vypořádávají s konfliktem, který formuje jejich socializaci a dospívání. Třetí kapitola pak sleduje to, jak se jednotlivé volby strategií vážou k širšímu kontextu. Např. jakou roli v tomto vyjednávání a na volbu strategií a jejich funkčnost má religiózní prostředí, vztah s rodiči či již dysfunkční rodinné prostředí apod. Autor zde dokazuje nejenom schopnost dobře pracovat s teoretickou literaturou (veškerá analýza a diskuze primárních dat jsou prokládány odkazy na teoretickou literaturu, a data jsou dále interpretována skrze teoretické poznatky), ale také nadání pojmenovávat popisované jevy pomocí abstraktních kódů. Výsledná analýza pak není pouhým popisem. To, co se v této práci Václavovi Kouteckému podařilo rozkrýt je velká agentnost mladých lidí, kteří se nevejdou do „škatulek“ společností preferovaných a vyžadovaných identit. Představuje velkou šíři strategií (i jejich omezenost a to, jakým způsobem se ony strategie stále vážou na očekávané reakce okolí, na nichž jsou aktéři velmi často institucionálně, emocionálně i ekonomicky závislí). Přestože to není vždy explicitně pojmenováno, autorovi se podařilo velmi působivě zachytit, jak reálný a zásadní „tlak“ společnosti na dospívající lidi je: zahrnuje násilí a strach z něj, změnu školy či nedokončení vzdělání apod. Ale z autorovy analýzy se ukazují i mnohem subtilnější dopady tohoto tlaku: přijímání vnitřně nepohodlných situací, a velké množství afektivní práce, které musí LGBTQ* dospívající vynaložit, proto, aby mohli*y ve většinové společnosti fungovat. To jsou „životní náklady“, které vznikají skrze heteronormativní nastavení společnosti a dopadají na sociální aktéry různě. Zároveň jsou to „náklady“, které vynakládají mladiství často na svůj vlastní úkor v komunikaci s dospělými a institucemi, jejichž úkol je o mladé lidi pečovat a připravit jim prostor pro co nejvšestrannější a nejbezpečnější rozvoj.

FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

Výpovědi Viktora autorovi umožňují, na druhou stranu, pojmenovat i „produktivní“, s Foucaultem řečeno, funkci norem. Proto bych, pro obhajobu, chtěla autorovi položit otázku, zda by na základě svých sebraných dat dokázal pojmenovat další aspekty toho, kdy se (heteronormativní) nastavení společnosti, a případně konformita s nimi stává pro jeho komunikační partnery/partnerky výhodou?

Kritických výhrad vůči práci mám skutečně málo, Václav Koutecký se mnou pracoval velmi intenzivně, dokázal práci na základě připomínek promptně přepracovávat a vylepšovat. Jsem velmi ráda i za posun od původně zamýšleného projektu k projektu, který, jak se domnívám, přinesl skutečně nová a důležitá zjištění. Jeden z mála rozporů/nedostatků v práci vidím v několika málo momentech, kdy autor –ač deklaruje konstruktivistické pojetí identity a sebepojetí—odkazuje ke „queer“ identitě svých KP jako autentickému jádru/esenci jejich osobnosti.

Souhrnem, jedná se o velmi kvalitně zpracovanou, pečlivě přepracovanou a vylepšovanou práci, která dokazuje autorovu schopnost připravit s relevantní teoretickým aparátem, připravit výzkum a sebraná data samostatně a inovativně interpretovat. Předkládaná práce i formálně splňuje všechny požadavky. Z těchto důvodů práci s radostí doporučuji k obhajobě s výchozím hodnocením **v ý b o r n ě**.

V Praze, 8. září, 2021

Kolářová Kateřina